

BOS- EN DUINPARKEN

Herstelplan

BLOEMENDAALSE BOS

Gemeente Bloemendaal

INHOUD

	INLEIDING	3
1	INVENTARISATIE	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Historie	6
1.3	Beleving	7
	<i>Ontsluitingen</i>	7
	<i>Gebruik</i>	9
	<i>Deelgebied 1</i>	10
	<i>Deelgebied 2</i>	12
	<i>Deelgebied 3</i>	13
	<i>Deelgebied 4</i>	16
1.4	Natuur en landschap	16
	<i>Advies van onderzoeksbureau Alterra</i>	17
	<i>Deelgebied 1</i>	18
	<i>Deelgebied 2</i>	19
	<i>Deelgebied 3</i>	19
	<i>Deelgebied 4</i>	19
2	ANALYSE	20
2.1	Knelpunten	20
2.2	Pluspunten	20
3	THEMA	20
4	BEHEER	21
4.1	Randen en ingangen verbeteren	22
4.2	Herstellen bomenlanen	23
4.3	Padenstelsel herstellen	25
4.4	Open plek herstellen	26
4.5	Bijzondere bomen	27
4.6	Plaatselijk ondergroei opknappen	28
4.7	Herkenbaarheid bos	29
4.8	Bosvernieuwing	30
4.9	Onderhoud poel	32
4.10	Samenhang met Kopje van Bloemendaal	32
4.11	Onderhoud banken en afvalbakken	32
	 BIJLAGE 1. Plantensoorten	 33

INLEIDING

Dit is een deelrapport uit een serie over het nieuwe beheer voor de bos- en duinparken in Bloemendaal. De serie bestaat uit 8 rapporten:

- Algemene deel. Dit bestaat uit de aanleiding voor het opstellen van de rapporten, de beschrijving van natuur en landschap waar Bloemendaal in ligt en het huidige beleid van rijk, provincie en gemeente.
- Bloemendaalse bos (Bloemendaal)
- Wilhelminapark met Kopje (Bloemendaal)
- Caprera (Bloemendaal)
- Brouwerskolkpark (Overveen)
- Wethouder van Gelukpark (Overveen)
- Enschedepark (Aerdenhout)
- Van Haemstedebos (Aerdenhout)

Uitgangspunten voor herstel

Door achterstallig onderhoud zijn de bos- en duinparken een “groene brij” geworden en maken een verwaarloosde indruk. Dit trekt ongewenste ontwikkelingen aan.

Daarom is herstel van de bos- en duinparken noodzakelijk.

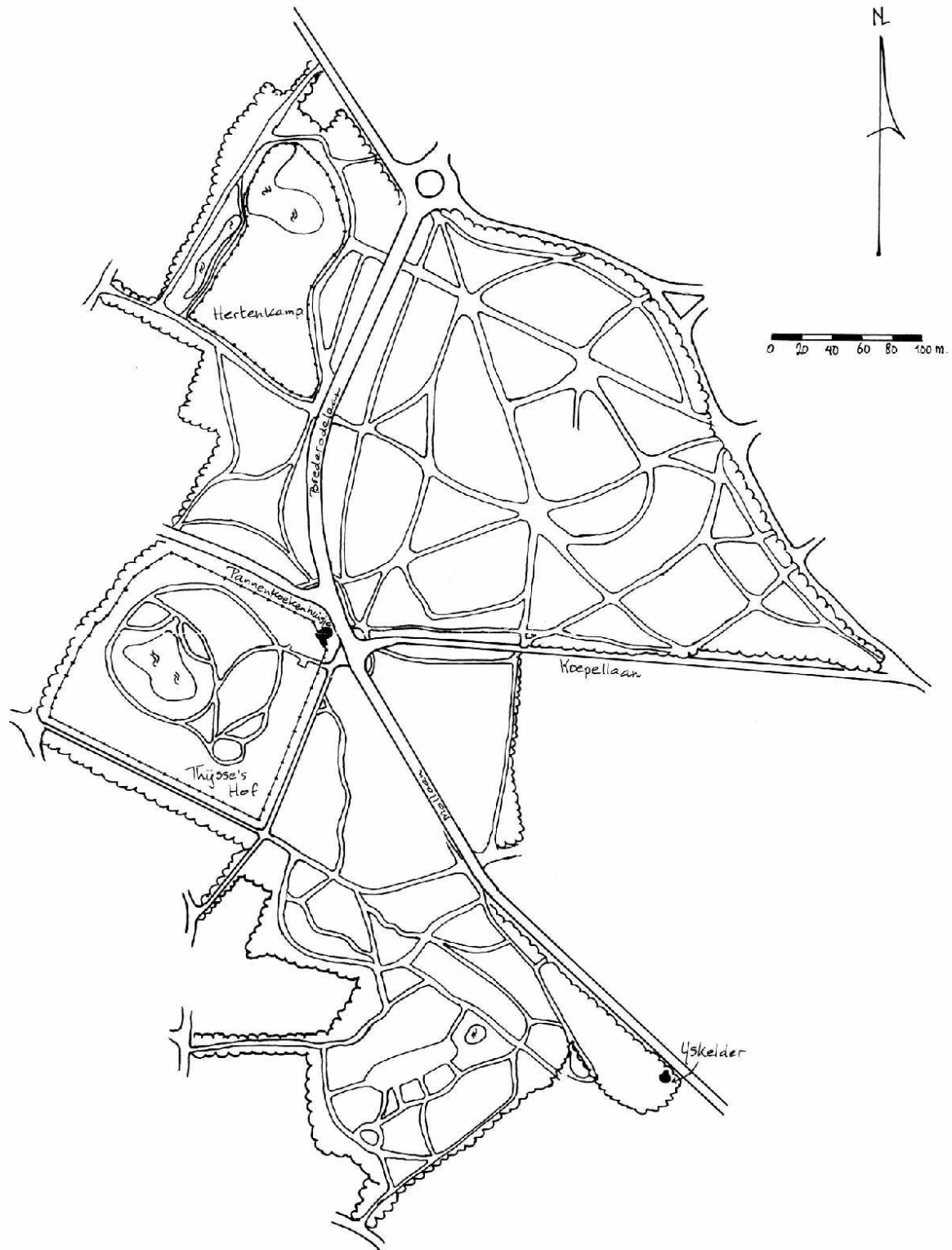
Als uitgangspunt voor het herstel van de bos- en duinparken is gekozen voor het geven van een eigen identiteit aan de bos- en duinparken. Deze identiteit heeft nauwe relatie met de mogelijkheden van het park en het huidige gebruik.

Leeswijzer

Elk rapport bestaat uit vaste onderdelen:

1. **Inventarisatie** van algemene zaken (oppervlakte, bijzonderheden e.d.), korte historie, gebruik (ontsluiting en beleving) en natuur en landschap.
2. **Analyse**, met daarin knelpunten en pluspunten.
3. **Thema**, waarin de geadviseerde identiteit van het park wordt toegelicht.
4. **Beheer**, waarin de geadviseerde maatregelen worden beschreven

In elk park is een planteninventarisatie uitgevoerd in 2002. De gevonden planten (inclusief struiken en bomen) staan in de bijlage. Een planteninventarisatie geeft een indruk van de natuurwaarde van een bos- en duinpark. Er zijn geen faunainventarisaties uitgevoerd, omdat dat te veel tijd kost in relatie tot de voor dit doel benodigde informatie. Indien er faunagegevens bekend zijn van derden (bv. Provincie of KNNV), dan zijn die in het rapport verwerkt.

Figuur 1. Plattegrond van het Bloemendaalse bos

1. INVENTARISATIE

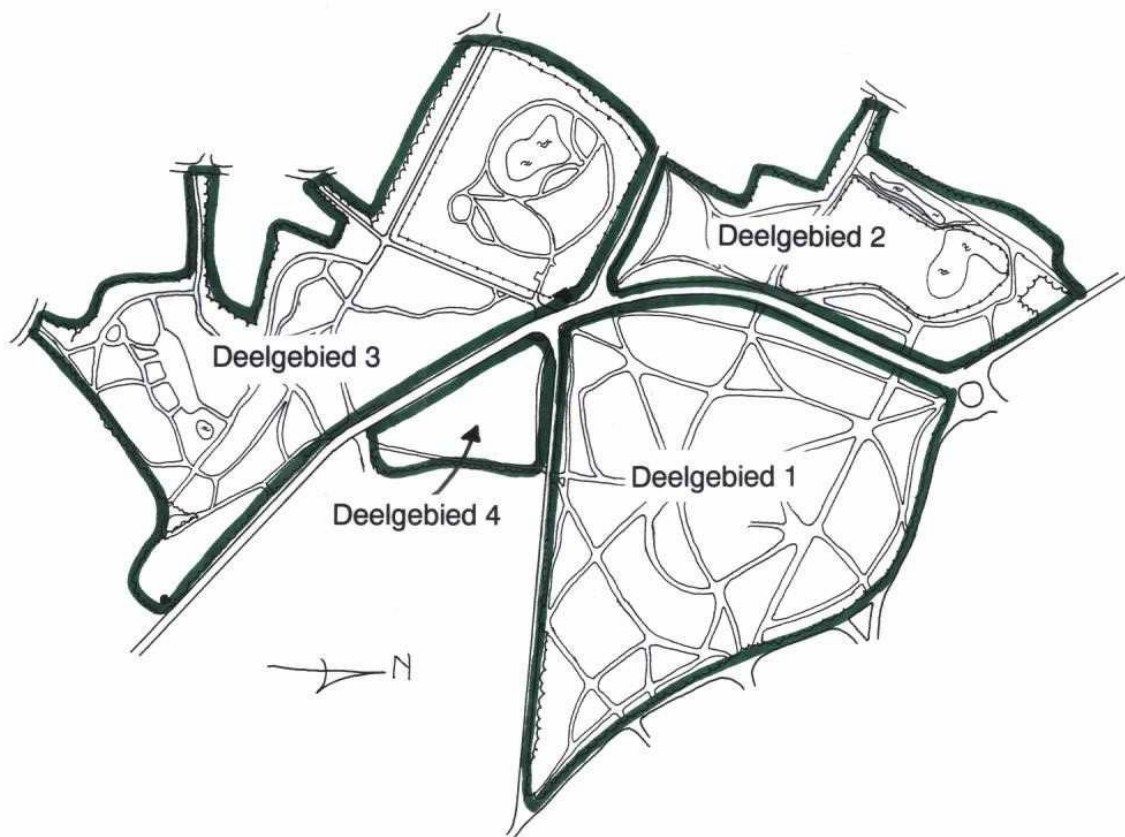
1.1. Algemeen

Het Bloemendaalse bos ligt in Bloemendaal vlak bij de winkelstraat. Het Bloemendaalse bos is 13,9 ha. (exclusief Thijsse's Hof) en bestaat grotendeels uit bos. Er zijn een paar kleine open plekken, enkele kleine waterpartijen en een aantal attractiepunten, zoals het pannenkoekenhuis met het ernaast gelegen Thijsse's Hof, de hertenkamp en de ijskelder vlak bij de Rijk. (zie figuur 1)

Omdat de Brederodelaan en de Mollaan het bos doorsnijden wordt het Bloemendaalse bos opgedeeld in vier deelgebieden. De vier deelgebieden zijn (zie figuur 2):

1. Grote bosdeel nabij het winkelcentrum
2. Rondom de hertenkamp
3. Bij de Rijk inclusief Thijsse's Hof
4. Kleine driehoek tegenover pannenkoekenhuis

Het Bloemendaalse bos heeft weinig reliëf, alleen deelgebied 3 heeft enkele heuvels.

Figuur 2. Deelgebieden van het Bloemendaalse bos

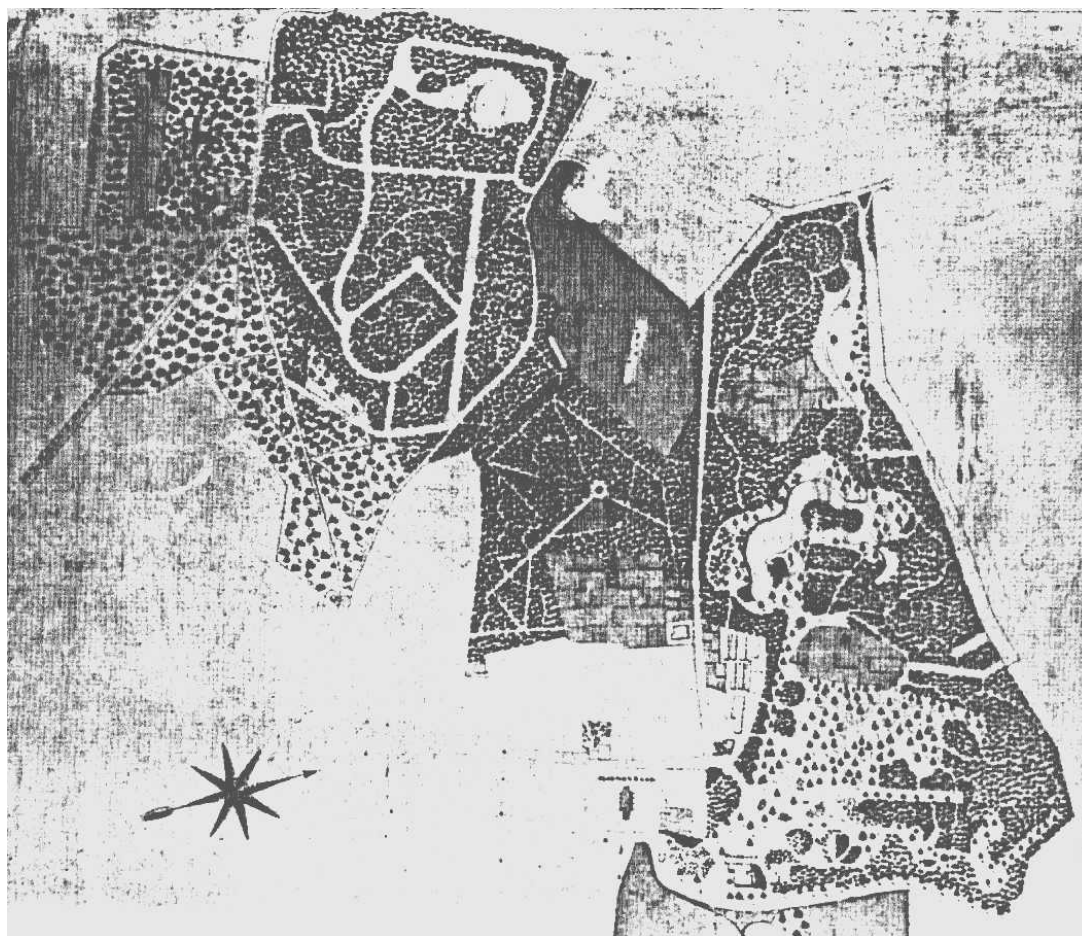
1.2. Historie

Het Bloemendaalse bos was een onderdeel van de bosuitbreiding van het buiten Saxenburg. Saxenburg is rond 1640 gesticht als een van de eerste buitenplaatsen in Bloemendaal. Het was in die tijd een belangrijk buiten.

De bovengenoemde bosuitbreiding vond plaats in 1745. Voor de zes wegen, die het gebied doorkruisten bleef een recht van overpad voor het publiek gelden. Waar de zes wegen bijeen kwamen werd een attractie aangelegd. Dat was in dit geval het huisje, dat nu bekend staat als het pannenkoekenhuisje. Door samenvoeging met landgoed Wildhoef in 1798 werd het oorspronkelijke huis Saxenburg overbodig en het werd afgebroken. In deelgebied 3 bij de Rijk is langs de Mollaan nog de ijskelder van het voormalige landgoed Saxenburg te vinden.

De Mollaan loopt tegenwoordig door een flauwe bocht in de laan vlak voor de ijskelder langs. Vroeger liep de Mollaan achter de ijskelder langs door de huidige nog aanwezige lindenlaan. Dat is o.a. nog te zien doordat dat het enige pad is met verharding. De Mollaan is begin 20^e eeuw verlegd op verzoek van de toenmalige bewoner van het landhuis, dat stond op de plaats van het verzorgingshuis de Rijk. Deze bewoner wenste meer privacy en met het verleggen van de laan is dat gerealiseerd.

De weg is gedeeltelijk uitgegraven uit het reliëf. Om het zand op zijn plaats te houden zijn keermuren aangelegd van basaltblokken, die inmiddels overwoekerd zijn door klimop.

Wildhoef en saxenburg in 1813.

Vanaf 1900 werd het Bloemendaalse bos druk bezocht door dagjesmensen. Mede daarom kocht de gemeente Bloemendaal het bos in 1920 aan. Twee hectare daarvan werden in 1925 afgestaan aan de Stichting Thijsse's Hof ter gelegenheid van de 60^e verjaardag van Jac. P. Thijsse. Het ontwerp ervan is door Springer in overleg met Thijsse gemaakt. Het Thijsse's Hof is een vroeg voorbeeld van een educatieve tuin.

In 1931 heeft Springer een aantal aanbevelingen gedaan voor het in stand houden en verbeteren van het bos. Naar aanleiding daarvan zijn de open plek en de vijver van hertenkamp veranderd. Niet alle aanbevelingen zijn uitgevoerd.

Tuin- en landschapsarchitect H. Otto adviseert in de jaren zestig een aantal ingrepen in het Bloemendaalse bos. Uit die tijd dateert de grote open plek in deelgebied 1. (zie het rapport van Hollandschap, 1991).

In het Bloemendaalse bos zijn nog diverse bomenlanen uit de tijd van de aanleg van het Bloemendaalse bos te herkennen, bijvoorbeeld de Graslaan.

Samen met de omringende villawijken Duin en Daal en Bloemendaalse Park is het Bloemendaalse bos door het rijk aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuw bestemmingsplan voor dit gebied, dat conserverend van opzet is. Behoud van het historische landgoedbos is in dit verband gewenst. Daardoor zijn grote veranderingen in het landgoedbos niet mogelijk.

In het bestemmingsplan zijn extra bepalingen opgenomen, die het behoud van het landschap en de villawijk moeten waarborgen. Eén daarvan is de verplichting naast een kapvergunning ook een voor aanplantvergunning verplicht te maken voor het bestemmingsplangebied. Hierdoor blijven ook historische doorzichten behouden.

1.3. Beleving

Ontsluitingen

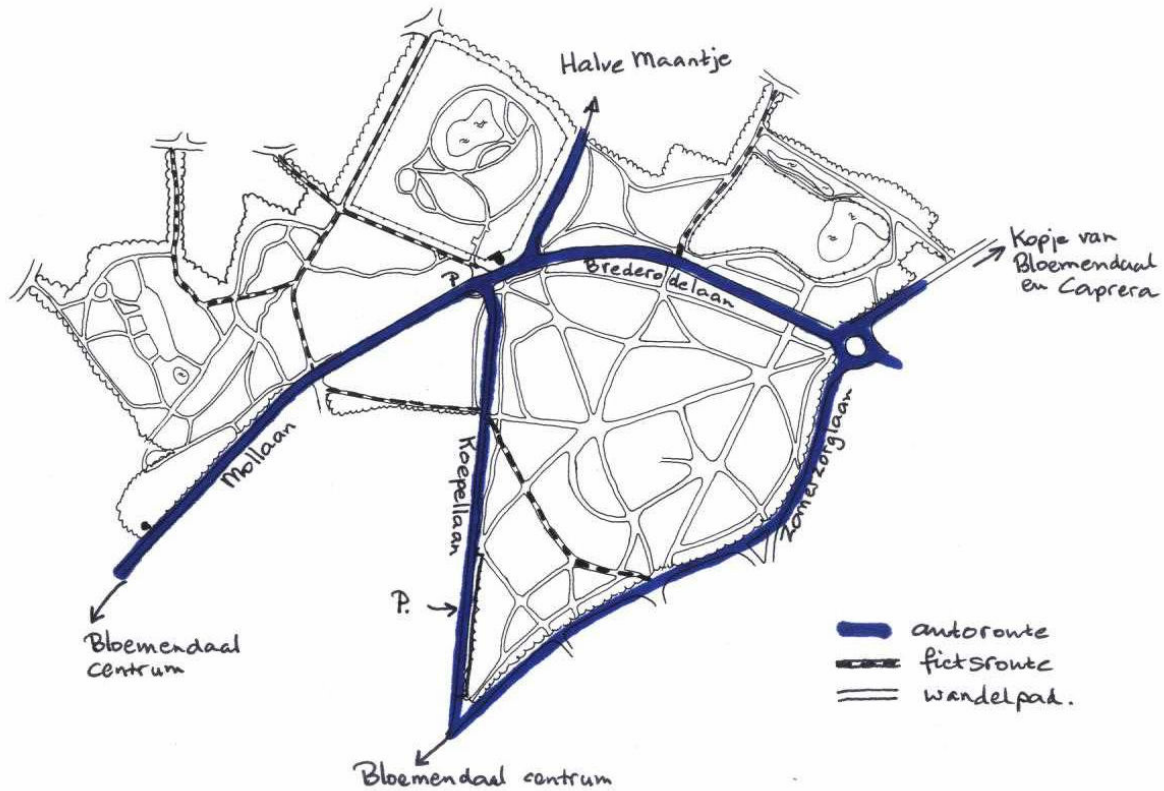
Het Bloemendaalse bos is van alle kanten goed toegankelijk. De meeste ingangen zijn goed zichtbaar. Zie figuur 3.

Het bos wordt doorsneden door de Mollaan, de Brederodelaan en Koepellaan.

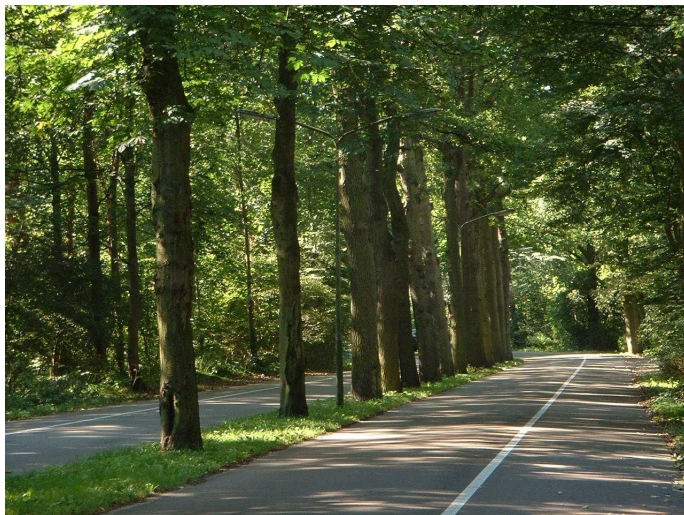
Vooraf de eerste twee vormen een barrière door het park. Er wordt vrij hard gereden, wat niet uitnodigt tot oversteken naar een ander deel van het park (foto 1). Fietsen langs deze wegen is ook minder aantrekkelijk door het autoverkeer.

De hertenkamp langs de Brederodelaan wordt vaak met de auto bezocht. Daar is een kleine informele parkeerplaats (langs de Brederodelaan). De bezoekers blijven nooit erg lang, waardoor deze parkeerplaats voldoende is. Parkeren langs de rest van de Brederodelaan is door de dichte begroeiing vaak niet mogelijk. Bij de ingangen van de wandelpaden is parkeren onmogelijk gemaakt door het neerleggen van dikke boomstammen.

Langs de Koepellaan en de Zomerzorgelaan worden de randen van het bos op diverse plaatsen stuk gereden door (geparkeerde) auto's.

Figuur 3. Infrastructuur en ontsluitingen

Foto 1. De Brederodelaan is een barrière door het Bloemendaalse bos.

Nabij het pannenkoekenhuisje zijn enkele officiële parkeerhavens. Aan de oostkant van de Koepellaan, nabij de winkelstraat, zijn een tiental parkeerplaatsen. Deze worden vooral gebruikt door het winkelpersoneel.

Door het Bloemendaalse bos lopen diverse halfverharde fietsroutes. De route door deelgebied 1 is onverhard.

Daarnaast zijn er vele wandelpaden in het Bloemendaalse bos. Daarvan is 1430 meter puinpad, dat veelal bedekt is met bladresten of grond (soms zand). Daarnaast heeft 1330 meter een halfverharding van duomix (dit zijn veelal fietspaden). Met name in deelgebied 3, waar weinig ondergroei is, zijn er erg veel sluispaden ontstaan. Dat komt doordat mensen daar niet gehinderd door begroeiing zelf de kortste weg zoeken. Op die paden is geen verharding aanwezig. Sommige officiële paden in het park worden weinig gebruikt en groeien daardoor dicht.

De laatste jaren is er weinig onderhoud geweest aan de paden. Vaak is de halfverharding van de paden niet meer te zien. Op sommige plaatsen zijn de paden uitgesleten, elders ontstaan modderige plekken in de winter. De halfverharding moet dan ook plaatselijk worden hersteld.

In het najaar worden de bladeren van de paden met een bladblazer verwijderd om te voorkomen dat er in de loop van de jaren een modderige laag ontstaat.

Er zijn geen ruiterspaden in het Bloemendaalse bos. De KNHS (Kon. Ned. Hippische Sportfederatie) heeft aangegeven, dat er in de regio naast de lange ruiterroutes in de duinen (ca. 2,5 uur) ook behoefte is aan kleine rondjes (ca. een uur). Het Bloemendaalse bos kan daarbij een onderdeel zijn.

Gebruik

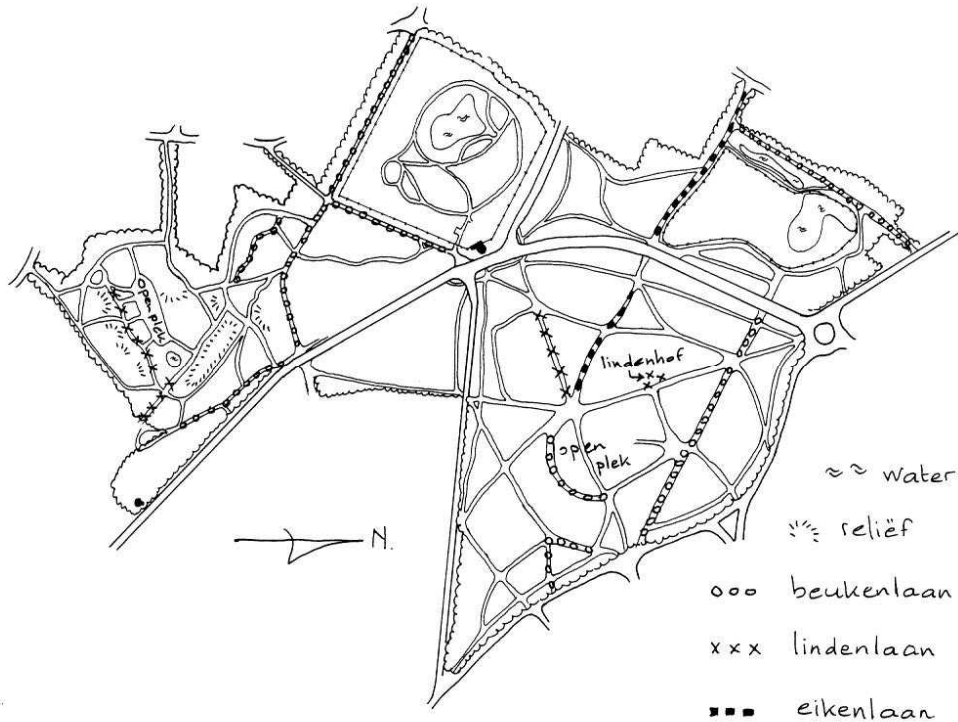
Er wordt nog steeds intensief gebruik gemaakt van het Bloemendaalse bos. Het type gebruik is echter in de loop van de tijd wel veranderd. Vroeger werd het Bloemendaalse bos gebruikt voor een wandeling op zondagmiddag. Tegenwoordig wordt het Bloemendaalse bos vooral gebruikt door direct omwonenden, als onderdeel van een hardlooproute en voor het dagelijks uitlaten van de hond. Daarnaast bezoeken de lagere scholen uit Bloemendaal enkele keren per jaar het Bloemendaalse bos.

Er zijn bijna geen open plekken in het Bloemendaalse bos. De open plekken, die er zijn worden niet speciaal gebruikt om te spelen. Het Bloemendaalse bos wordt relatief veel bezocht door kinderen, toch zijn er geen speelvoorzieningen voor kinderen. De aantrekkelijkheid voor kinderen is juist het bos zelf.

De hertenkamp en het pannenkoekenhuis liggen aan de doorgaande weg en worden vooral bezocht door mensen met kleine kinderen en ook fietsers (passanten). Daarnaast maken scholen uit de directe omgeving gebruik van het Bloemendaalse bos voor zowel educatie (hertenkamp) als sport en spel.

De sfeer van het Bloemendaalse bos is door het veranderde beheer steeds meer veranderd in een natuurbos. In dit geval houdt dat in dat het bos steeds meer dicht groeit. Hierdoor wordt het minder overzichtelijk. Toch ligt het in de bebouwde kom. Een dergelijk bos in de bebouwde kom is minder passend. Met een meer landgoedsfeer wordt het bos meer uitnodigend. In een landgoedbos kunnen ook hoge natuurwaarden behaald worden. Voorbeelden zijn meer open plekken met soortenrijke bloeiende randbegroeiing en ontwikkeling van stinzeffora (vroegbloeiende bolgewassen, kenmerkend voor landgoederen).

Het Bloemendaalse bos heeft diverse landschappelijke elementen zoals bomenlanen, reliëf, open plekken en wat open water (zie figuur 4). De brede lanen zijn aantrekkelijk om door te wandelen, omdat ze door hun breedte overzichtelijk zijn.

Figuur 4. Landschappelijke elementen in het Bloemendaalse bos

Deelgebied 1

Dit deel van het Bloemendaalse bos bestaat uit hoog opgaand bos. Er zijn enkele fraaie brede lanen (zie foto 2).

Helaas zijn niet alle lanen meer compleet, waardoor de sfeer van een landgoed verloren dreigt te gaan. Vooral door de storm van oktober 2002 hebben deze lanen

Foto 2. Fraaie oude bomenlaan in het Bloemendaalse bos.

te lijden gehad. Deze storm heeft in het zuidelijk deel van dit bos gaten geslagen, doordat diverse grote beuken zijn omgegaan.

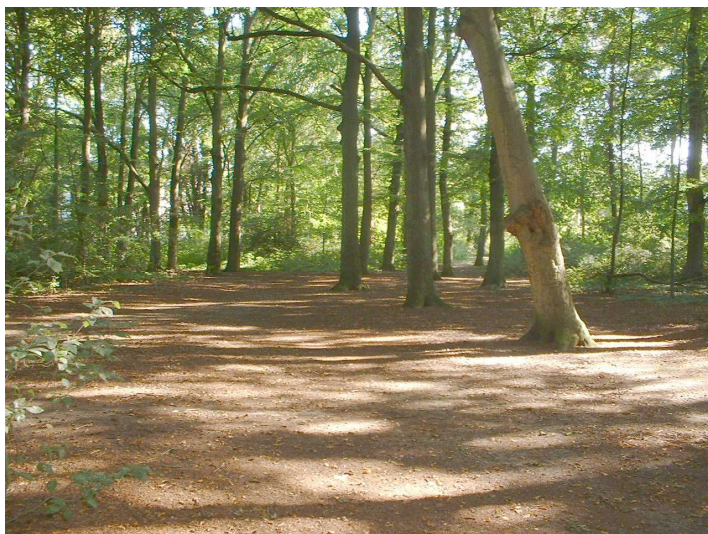
Langs de Brederodelaan bestaat dit deelgebied grotendeels uit iepen. Hier is in de loop van de jaren het bos uitgedund als gevolg van iepziekte. De ondergroei is verruigd en er staat veel esdoornopslag.

Er is in dit bosdeel een open plek, waar vroeger een zandbak is geweest. Deze plek is gedeeltelijk dichtgegroeid met opslag van bomen. Naast de voormalige open plek is een halve cirkel van lindes (lindenhof) in het verleden aangeplant. Dit bijzondere herkenningspunt is niet goed meer terug te vinden en is wat verwaarloosd (foto 3).

Het fietspad door dit deelgebied is illegaal ontstaan, maar heeft inmiddels een bord met fietspandaanduiding gekregen. Het begin aan de Koepellaan is slecht toegankelijk. In het bos is het verloop van het fietspad onduidelijk (foto 4), waardoor fietsers gaan uitwaaieren. Een betere routing door bijvoorbeeld het aanbrengen van halfverharding schept duidelijkheid over de route en verhoogt de kwaliteit.

Foto 3. De lindenhof is verwaarloosd.

Foto 4. Het verloop van het fietspad is onduidelijk.

Deelgebied 2

De hertenkamp is een belangrijk attractiepunt in het Bloemendaalse bos (foto 5). Het is goed zichtbaar vanaf de doorgaande weg, waardoor menigeen hier even stopt. De hertenkamp zelf is niet toegankelijk voor publiek. Wel kunnen de dieren vanaf de paden rondom bekeken, geaaid en gevoerd worden. Vooral mensen met kleine kinderen bezoeken graag de hertenkamp. Er is geen mogelijkheid direct ernaast voor verblijf door bezoekers met kleine kinderen.

Foto 5. De hertenkamp wordt door velen bezocht.

De beplanting, hekwerken en gebouwen worden door de gemeente onderhouden. Het verzorgen van de dieren wordt sinds 1994 door de Stichting Vrienden van de Hertenkamp gedaan. De stichting krijgt daarvoor subsidie van de gemeente en heeft donateurs.

Direct naast de hertenkamp lopen enkele lanen. Daar omheen staat een hoogopgaand gemengd loofbos. Er lopen enkele smalle paden doorheen. Dit bos is niet uitnodigend.

In 1999 is er aan de westkant een duinrel (klein waterafvoerkanaal in de binnenduinrand) gegraven als onderdeel van een groter systeem van duinrellen (foto 6). Door het stoppen van waterwinning in de duinen kwam er meer drangwater aan de binnenduinrand. Om de overlast te beperken zijn de nieuwe duinrellen gegraven. Het water van de duinrel staat niet in verbinding met de vijver van de hertenkamp. Het water in de vijver is erg voedselrijk (door de mest van alle dieren, die er gebruik van maken) en zou daarmee de waterkwaliteit van de duinrel negatief beïnvloeden. De duinrel is een zonnige plaats in het Bloemendaalse bos.

Foto 6. De nieuwe duinrel.

Deelgebied 3

In dit deelgebied liggen de ijskelder (foto 7), het pannenkoekenhuisje (foto 8) en het Thijsses Hof. De ijskelder en het pannenkoekenhuisje worden onderhouden door de gemeente. Het pannenkoekenhuisje wordt door een particulier geëxploiteerd. Het heeft een klein terras voor drinken en een ijsje. Vele fietsers maken hier een stop.

Het Thijsses Hof is door een hek afgescheiden van de rest van het bos. De ingang ligt wat verscholen naast het pannenkoekenhuis. Het is niet altijd open. Wel is het een bijzondere plaats in het park, maar dat openbaart zich pas na betreding van het Thijsses Hof zelf. Het wordt vooral door kenners bezocht. Daarnaast bezoeken

schoolklassen van het basisonderwijs regelmatig Thijse's Hof voor een educatief programma. Het Thijse's Hof wordt beheerd door een stichting met vrijwilligers.

Foto 7. De voormalige ijskelder van landgoed Saxenburg.

Foto 8. Het Pannenkoekenhuisje

Het bos in dit deelgebied heeft afwisselend veel of geen ondergroei. Het bosdeel met weinig ondergroei wordt doorsneden door vele paden, omdat iedereen hier zijn eigen weg zoekt. In dit deel is veel reliëf. De helling van de lindenrij naar de open plek is erg betreden en daardoor beschadigd.

De beukenlanen langs de fietspaden zijn enkele jaren geleden grotendeels opnieuw aangeplant (foto 9).

Vanaf deze herstelde beukenlaan loopt verborgen in het bos een slingerende beukenrij. Dat is de geleiding van een oud pad, dat nu dicht dreigt te groeien. Op korte afstand loopt een illegaal ontstaan pad, dat meer wordt gebruikt, maar ook

Foto 9. Nieuwe beukenlaan.

direct langs de tuinen loopt. Door achterstallig onderhoud heeft deze situatie zich zo kunnen ontwikkelen. Het illegale pad is ongewenst.

De lindenlaan nabij de Rijk is hersteld. Haaks op deze lindenlaan staat een lindenrij langs de lager gelegen open plek en de poel. Deze lindenrij is verwaarloosd.

In dit deelgebied ligt een poel. Deze poel heeft door de donkere ligging geen begroeiing. De poel valt in de zomer droog. Er liggen veel takken in, waardoor de poel een verwaarloosde indruk maakt (foto 10).

Foto 10. De verwaarloosde poel in deelgebied 3.

Deelgebied 4

Door dit deelgebied bestaat uit een hoogopgaand loofbos met veel ondergroei. Plaatselijk is er veel esdoornopslag. Er lopen geen wandelpaden door heen. Alleen langs de kant van de huizen loopt een geasfalteerd fietspad. Het is niet als zodanig aangegeven.

Het wegdek heeft achterstallig onderhoud. Helaas wordt de berm gebruikt voor het storten van tuinafval (foto 11). Dat is mede het gevolg van de sfeer van achterstallig onderhoud in het Bloemendaalse bos.

Foto 11. Illegale stort van tuinafval.

1.4. Natuur en landschap

Het Bloemendaalse bos ligt op de oude strandwal, die grotendeels ontkalkt is. Delen van het Bloemendaalse bos zijn in vroeger tijden afgegraven te behoeve van zandwinning.

Er groeien op de oude strandwal van oorsprong Eiken-Beukenbossen met Veldesdoorn en een ondergroei van Bosgierstgras, Gewoon nagelkruid, Bosanemoon, Keverorchis, Wespenorchis, Bosaardbei, Zenegroen, Meidoorn, Eikvaren, Bosandoorn en Bosanemoon.

Op de open plekken horen soorten thuis als Duizendblad, Pinksterbloem, Gewone hoornbloem, Veldzuring, Smalbladige weegbree, Aronskelk, Voorjaarszonnebloem, Maarts viooltje, Voorjaarshelmbloem, Vogelmelk en Fluitekruid. Het gedeelte bij de hertenkamp (deelgebied 2) vormt de overgang tussen de oude strandwal en de strandvlakte.

Kenmerkend voor een dergelijk bos is de aanwezigheid van bolgewassen, die in het vroege voorjaar bloeien. De bodem is hier dan een wit tapijt van bosanemonen (zie foto 13) en sneeuwkllokjes. Bij vergelijking met de oorspronkelijke begroeiing valt op dat nog steeds een deel van deze soorten terug te vinden is, zoals Bosanemoon, Vogelmelk, Bosandoorn, Bosgierstgras en Fluitenkruid. Echter soorten zoals Keverorchis en Wespenorchis, die gevoeliger zijn voor betreding, zijn verdwenen. Dat heeft o.a. te maken met het intensieve gebruik door honden, die zich immers niet aan de paden houden.

Door overmatige esdoornopslag ontwikkelt de ondergroei van het bos zich slecht. Er ontstaat op den duur een eenzijdig bostype van Esdoorn met weinig ondergroei (foto 12). Gezien het landgoedkarakter van het Bloemendaalse bos is dat niet gewenst.

Er bestaat de indruk dat de laatste jaren het oude bomenbestand in sneller tempo dan voorheen achteruit gaat. Dat hangt samen met zowel de ouderdom van de bomen als de verhoogde waterstand ten gevolge van het stoppen met waterwinning in de duinen. Aan dit onderwerp is voor het Bloemendaalse bos in een rapport van Alterra, Research Instituut voor Groene Ruimte (2001) aandacht besteed (zie ook hieronder). De conclusie hierin is dat vooral in de lager gelegen delen de beuken hier onder te lijden kunnen hebben. Omdat het bos enig reliëf heeft ondervindt de hoger gelegen delen geen invloed van de veranderde grondwaterstand. Daarnaast wordt in genoemd rapport aangegeven dat een bos van deze ouderdom tijdig ingespeeld moet worden op verjonging.

Vroeger was er in het Bloemendaalse bos een populatie van Rosse vleermuis in holle bomen en oude nesten van spechten. Holle bomen zijn meestal staande dode of in slechte staat verkerende bomen. Deze bomen worden tegenwoordig weggehaald uit het bos in verband met het gevaar voor de wandelaars. Hierdoor zijn de vleermuizen uit het Bloemendaalse bos verdwenen.

Advies van Alterra

In 2001 heeft de gemeente aan Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, gevraagd een advies te geven. De vragen waren:

- Wat is de kwaliteit van de laanbomen (in relatie tot de veranderende grondwaterstand en binnen welke termijn moet verjonging plaatsvinden met het oog op duurzame instandhouding van de lanenstructuur.
- Wat zijn de mogelijkheden om met een aangepast beheer de ecologische waarde te verhogen en tevens de (natuur)recreatieve waarde te behouden dan wel te verhogen.

Het opgestelde advies is een voornamelijk bosbouwkundig advies en het is niet uitgegaan van de ligging (en samenhang met andere groenobjecten/bosparken) en de historische betekenis van het Bloemendaalse bos. Voor Bloemendaalse begrippen is het Bloemendaalse bos een landgoedpark (in de nabijheid liggen immers andere en grotere natuurgebieden), terwijl vanuit landelijk perspectief gezien het Bloemendaalse bos een bos is nabij de bebouwde kom. Bovendien is het recreatieve aspect in het rapport van Alterra niet nader uitgewerkt.

In het rapport van Alterra (2001) wordt geadviseerd de Esdoorn plaatselijk te bestrijden om een gevarieerd bos te behouden. Op een aantal plaatsen kan de esdoornopslag ongemoeid gelaten worden. Zie ook figuur 7.

Foto 12. Door esdoornopslag dreigt er een saai ondergroei in het bos.

Deelgebied 1

Het bos bestaat aan de kant van het winkelcentrum Bloemendaal (oost) voornamelijk uit beuken, gemengd met andere loofbomen (lep, Eik). Er is plaatselijk veel ondergroei met Meidoorn, Hulst en Vogelkers, soms met esdoornopslag. Bij de laatste storm in oktober 2002 zijn hier veel grote beuken gesneuveld.

Het deel van het bos direct langs de Brederodelaan heeft meer accent op Eik en lep met wat Es en Beuk erdoor. Op een enkele plaats is er een lep geveld (iepziekte), waardoor een open plek is ontstaan met veel ruigte (Brandnetel) en veel esdoornopslag.

Als gevolg van het intensieve gebruik is de begroeiing niet erg bijzonder, maar nog wel kenmerkend voor een landgoedbos in de binnenduinrand (zie bijlage 1).

In het verleden zijn er van snoeiafval takkenrillen gemaakt in dit deelgebied. Deze takkenrillen zijn bedoeld om beschutting te geven aan kleine zoogdieren en vogels. Ook kunnen diverse paddestoelen zich daar ontwikkelen. Deze takkenrillen zijn inmiddels grotendeels verteerd en niet meer aangevuld met snoeihout of takken van geveld bomen. Dat is o.a het gevolg van uitbesteding van het vellen van grote bomen in de gemeente.

Plaatselijk en vooral langs de randen van het Bloemendaalse bos is enkele decennia geleden een ondergroei van Sneeuwbes aangeplant. Deze struiken zijn beeldbepalend, maar niet karakteristiek voor een landgoedbos (zie foto 14, blz. 22). Ze verhinderen bovendien het zicht het bos in.

Foto 13. Een fraai tapijt van bosanemoon in het voorjaar.

Deelgebied 2

De begroeiing rond de hertenkamp bestaat uit een hoogopgaand gemengd loofbos. De ondergroei is vrij ruig (Brandnetel en Fluitenkruid). Hierdoor kunnen bezoekers niet overal bij de hekken van de hertenkamp komen.

Enige jaren terug is aan de westkant van de hertenkamp een duinrel gegraven. Deze is onderdeel van het afwateringssysteem om drangwater uit de duinen af te voeren. De duinrel staat (via duikers) in verbinding met het water van het Halve Maantje en de nieuwe duinrel bij het meertje van Caprera. De waterkwaliteit is beter (minder voedselrijk) dan die van de vijver in de Hertenkamp. Daarom is het water van deze vijver gescheiden gehouden van de duinrel. De voedselrijkdom van de vijver van de Hertenkamp is het gevolg van het intensieve gebruik door watervogels en de aanwezige dieren van de Hertenkamp.

De duinrel bevat het hele jaar door water. De begroeiing is nog in een pioniersfase. Kenmerkende soorten daar zijn o.a. Zomprus, Timotheegras, Bitterzoet, Harig wilgenroosje, Pinksterbloem, Watermunt, Wolfspoot en Gele waterkers

Deelgebied 3

In dit deelgebied nabij de Rijp staan meer linden. Het bosdeel tussen Thijsse's Hof en de Mollaan is een nog jong gemengd eikenbos. De rest van het bos bestaat uit een hoog opgaand beukenbos, waar weinig ondergroei is te vinden.

De poel heeft door de donker ligging tussen de grote bomen geen begroeiing.

Deelgebied 4

Dit deelgebied bestaat uit een hoogopgaand loofbos. In het voorjaar bloeit Bosanemoon hier uitbundig. Met name aan de kant van de Koepellaan is er veel esdoornopslag (zie foto 12).

2. ANALYSE

In de inventarisatie zijn een aantal knelpunten naar voren gekomen, maar ook zijn de pluspunten aan de orde geweest. Onderstaand zijn die knelpunten en pluspunten op een rij gezet. Aan de hand daarvan kan de identiteit van het park worden gedestilleerd. Daarnaast kan het toekomstig beheer ermee opgesteld worden. Gedeeltelijk zal dat reeds bestaand beheer zijn, maar ook zal dat nieuw beheer zijn.

2.1 Knelpunten

- Doorsneden door drukke weg (versnippering).
- Onduidelijke fietsroute door deelgebied 1 van het Bloemendaalse bos.
- Plaatselijk te veel paden naast elkaar, elders weinig gebruikte paden.
- Verruiging open plek in deelgebied 1.
- Plaatselijk veel esdoornopslag, waardoor een saai bos kan ontstaan
- Veel bijzonder plaatsen zijn slecht te vinden (bv. Thijsse's Hof, lindenhof, lindenlaan, open plek).
- Het bos is een "groene brij" met weinig herkenningspunten, waardoor het niet uitnodigend is.
- Oude bomen gaan achteruit door ouderdom, er is geen verjongingsplan.
- Ondergroei van Sneeuwbes misplaatst.
- Geen relatie met vlakbij gelegen open cricketveld, Kopje van Bloemendaal en Caprera.
- De bosranden langs de Zomerzorgelaan en de Koepellaan worden door auto's stuk gereden.

2.2 Pluspunten

- Mooie lanen in het bos.
- Enkele goede attractiepunten (pannenkoekenhuisje met Thijsse's Hof, hertenkamp, mooie lanen), waarvan niet allen goed te vinden zijn.
- Mooie zichtlijn door brede noordelijke beukenlaan.
- Plaatselijk in het bos mooie doorzichten
- Veel ingangen.
- Er wordt veel gebruik gemaakt van het Bloemendaalse bos door hondenuitlaters.
- Ontoegankelijk voor auto's, maar je kunt eromheen parkeren.
- Het ligt vlak bij het centrum van Bloemendaal, Caprera en het Kopje van Bloemendaal.
- Past goed bij de omringende villawijken.
- Onderdeel van het Bescherm Dorpsgezicht.

3. THEMA

De belangrijkste kwaliteiten van het Bloemendaalse bos zijn de statige bomenlanen en de historische attractiepunten, zoals hertenkamp, pannenkoekenhuis, Thijsse's Hof, IJskelder en bijzondere bomengroepen. Het park ligt in het beschermd dorpsgezicht. Het Bloemendaalse bos straalt historie uit. Dat moet dan ook het thema voor dit bospark zijn: herstel van de *sfeer van een historisch landgoed*. Tegelijkertijd moet de goede toegankelijkheid (recreatief aspect) en het bosachtige karakter bewaard blijven.

Daarbij moet veel zorg besteed worden aan het herkenbaar maken van de bijzondere plaatsen in het Bloemendaalse bos (attractiepunten). Daarmee wordt de sfeer van een landgoed versterkt.

Het versterken van het landgoedkarakter past goed in het Bescherm Dorpsgezicht.

4. BEHEER

Het achterstallig onderhoud moet worden weggewerkt, zodat het Bloemendaalse bos weer de uitstraling krijgt van een landgoedbos.

Het is in dat verband om de aandacht uit te laten gaan naar het behoud van de bomenlanen en herkenningspunten. De heldere structuur van het bos moet weer worden hersteld door. Dat betekent herstellen van de bomenlanen en natuurlijke herkenningspunten (bijvoorbeeld kenmerkende bomengroepen, waterpoel e.d.)

Daarnaast is het van belang in te spelen op behoeften van omwonenden. Een duidelijk en goed onderhouden padenstelsel draagt ook bij tot de goede beleving van het Bloemendaalse bos. Daarbij hoort ook het tijdig dichtleggen van nieuwe sluippaden. Gezien de relatief hogere recreatiedruk vergeleken bij de andere bosparken is in het Bloemendaalse bos meer onderhoud nodig.

Een goed onderhouden bospark op deze plaats zo dicht bij het centrum van Bloemendaal is ook van belang in verband met de sociale veiligheid.

Het bos is al op leeftijd en versnelt door de verhoogde waterstand zullen er de komende tijd vele oude bomen sneuvelen.

Het is aan te bevelen om bij het wegvallen van bomen alleen te herplanten waar dat de hoofdstructuur van het bos ten goede komt en delen niet te herplanten, waar natuurlijke verjonging een kans moet krijgen. In enkele percelen zullen bomen meer moeten worden vrijgezet om goed tot ontwikkeling te kunnen komen. Er moet dus een goed plan komen voor de verjonging van het bos.

Ook de laanbomen in het Bloemendaalse bos zijn op leeftijd en diverse lanen zullen in de komende jaren vervangen moeten worden.

Met een betere relatie tussen het Kopje van Bloemendaal zal een grotere attractieve waarde ontstaan, die mogelijk meer voldoet aan de behoeften van het huidige recreatief gebruik van groen.

Het beheer wordt gericht op het versterken van de landgoedsfeer door:

- Duidelijke structuur in het Bloemendaalse bos.
- Bosonderhoud en verjongingsplan
- Herstellen van oude bomenlanen en landschappelijke attracties

4.1. Randen en ingangen verbeteren

Het Bloemendaalse bos heeft met name in deelgebieden 1, 2 en 4 een gesloten bosrand. Deels is dat spontaan ontwikkelde begroeiing (met veel brandnetels) en deels door aangeplante Sneeuwbes enige decennia geleden (foto 14) .

De sneeuwbes heeft weinig natuurwaarde. Deze kan verwijderd worden. Hierdoor ontstaat plaatselijk meer zicht het bos in. Op deze plaatsen is ruimte voor stinze flora (vroegbloeiende verwilderende bollen, zie ook foto 13). Dit versterkt de sfeer van een landgoedbos. Ter hoogte van de parkeerplaats (Koepellaan) met glasbakken moet juist enkele, liefst groenblijvende, soorten struiken het zicht hierop beperken (Hulst, Taxus, Liguster e.d.)

Foto 14. Sneeuwbes langs de randen van het Bloemendaalse bos.

Langs de zuidkant van de hertenkamp groeit een brede rand brandnetels tussen de aanwezige bomen en struiken. Het zicht op de hertenkamp vanaf de eikenlaan die erlangs loopt is daardoor verminderd. Maar ook de toegang van de hertenkamp om de herten te aaien en te bekijken vanachter het hek voor kinderen is daar moeilijk. Hier moeten de brandnetels regelmatig, als was het de berm van een pad, gemaaid worden.

Enkele entrees van het Bloemendaalse bos zijn minder uitnodigend. Door hier de begroeiing extra breed regelmatig te maaien wordt de entree uitnodigender. De bedoelde plaatsen zijn: de entree vanaf de Rijperweg, de entree tegenover de Saxenburgerlaan en de entree tegenover het pannenkoekenhuisje. Daarnaast zal de bomenlaan langs (achter) het Thijsse's Hof beter uitkomen als de ondergroei gemaaid wordt tot en met de bomen.

Op diverse plaatsen (met name nabij de dorpskern) worden op enkele plaatsen auto's in de berm van de weg geparkeerd, waardoor deze plaatselijk kapot wordt gereden. Dit kan worden tegengegaan door bijvoorbeeld stevige lage houten palen in de grond te zetten (zie foto 15).

Foto 15. Parkeeroverlast voorkomen (voorbeeld).

4.2. Herstellen bomenlanen

De afgelopen jaren zijn al een aantal beukenlanen in deelgebied 3 van het Bloemendaalse bos (gedeeltelijk) hersteld. Het resultaat is goed. De uitstraling van het bos is daardoor sterk verbeterd. Waar het herstel nog niet volledig uitgevoerd is moet dat uiteraard op de ingeslagen weg afgemaakt worden. Het herstel is het meest urgent voor de laanbomen, die in slechte conditie zijn.

Met name in deelgebied 1 en 2 zijn er nog een aantal bomenlanen, die aan vervanging toe zijn, meestal omdat ze incompleet zijn door stormschade, ouderdom of ziekte. In één geval is het niet nodig om de laan terug te laten komen, omdat de open plek vergroot wordt (ten noordwesten van open plek in deelgebied 1).

Het is aan te raden om een laan in één keer in zijn geheel te vervangen, omdat:

- Bomen, die tussen grote bomen geplant worden zich slecht ontwikkelen.
- De nieuw aan te planten bomen dusdanig in maat verschillen van de oorspronkelijke laan, dat de laan bij een gedeeltelijke vervanging geheel uit evenwicht zal raken.
- Bij vervanging in één keer de mogelijkheid bestaat om een andere boomsoort als laanboom te kiezen.

In deelgebied 3 is een bomenlaan, die alleen maar weer zichtbaar gemaakt moet worden (zie foto 16).

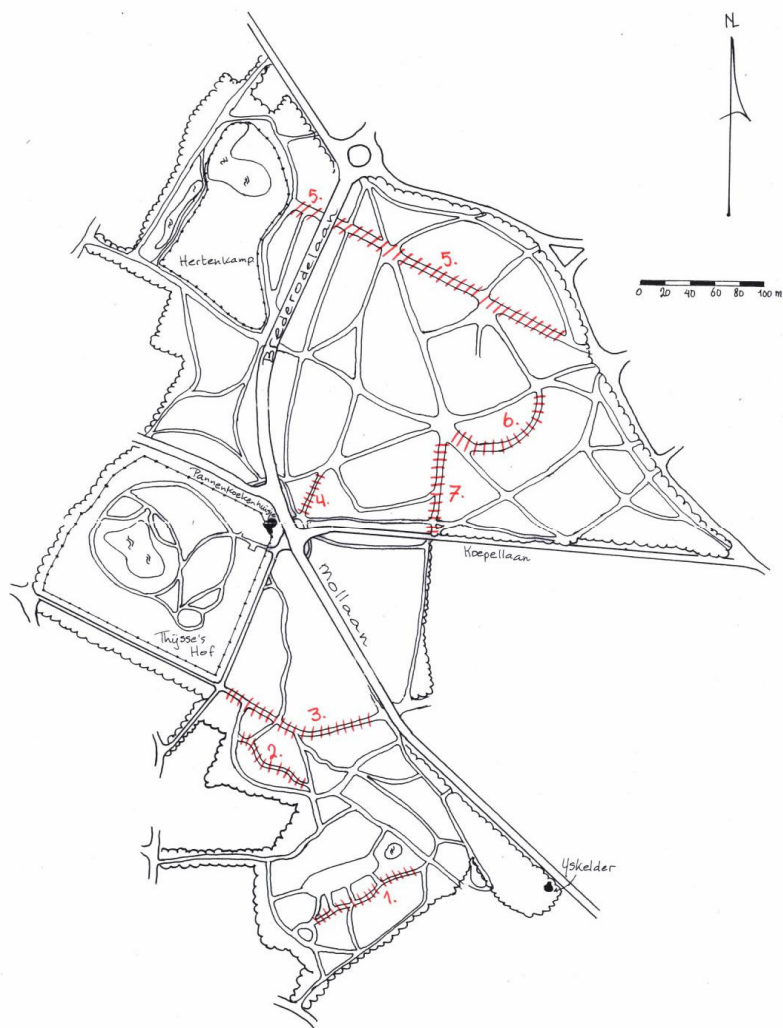
Foto 16. Vrij te kappen lindenrij bij de Rijk (deelgebied 3).

De onderstaande lanen zijn aan herstel toe. De bovenstaande volgorde is gekozen op grond van urgentie en de mogelijkheid het snel (betrekkelijk eenvoudig) uit te voeren.

1. Lindenrij langs open plek in deelgebied 3 zichtbaar maken (foto 16).
2. Slingerende beukenlaan zichtbaar maken (deelgebied 3). Het er evenwijdig daarvan lopende pad langs de tuinen uit gebruik nemen.
3. Beukenlaan herstel afmaken (is deels al uitgevoerd), deelgebied 3.
4. Door de lindelaan in deelgebied 1 in een directe lijn door te trekken naar het Pannenkoekenhuisje ontstaat een logischere route.
5. De laanbomen van de Graslaan (die loopt van de Zomerzorgerlaan naar de hertenkamp) begint al op leeftijd te komen. Het verlengde ervan in deelgebied 2 ontbreekt en moet dan meteen worden aangevuld.
6. De gebogen laan aan de zuidkant van de open plek in deelgebied 1.
7. Herstellen van de laanbomen van de grote open plek in deelgebied 1 naar de Koepellaan.

Na de aanplant van de nieuwe laanbomen moeten deze bomen worden begeleid in hun ontwikkeling naar laanboom. Begeleidingssnoei moet regelmatig en op een vaker worden uitgevoerd dan onderhoudssnoei.

Fig. 5 Te herstellen bomenlanen

4.3. Padenstelsel herstellen

Het Bloemendaalse bos heeft vele paden. Niet allemaal zijn ze nodig voor een goed gebruik van het park. Een aantal paden blijkt nauwelijks gebruikt te worden en groeit vanzelf dicht (foto 17). Door sommige paden af te sluiten en andere paden juist te verbeteren ontstaat een overzichtelijker park.

Een aantal is illegaal ontstaan (bv. in deelgebied 1), waardoor plaatselijk de padendichtheid wel erg hoog is. Omdat er de laatste decennia geen tijd was dat meteen tegen te gaan zien ze er nu officieel uit. Door die paden wordt het bos op enkele plaatsen versnipperd, waardoor vogels en kleine zoogdieren onnodig verstoord worden. Deze paden kunnen dicht gelegd worden met takken en stammen, die vrij komen bij het bosonderhoud in het Bloemendaalse bos. Plaatselijk kunnen struiken (meidoorn, vlier, hulst, liguster) geplant worden om paden dicht te maken.

Foto 17. Sommige paden worden niet gebruikt en groeien vanzelf dicht.

Regelmatig (2x per jaar) vrij maaien van de bermen van de goede paden stimuleert het gebruik van de juiste paden. Paden, die uit gebruik moeten worden genomen moeten dan ook niet meer gemaaid worden.

De laatste jaren is er weinig onderhoud geweest aan de paden. Vaak is de halfverharding van de paden niet meer te zien. Op sommige plaatsen zijn de paden uitgesleten, elders ontstaan modderige plekken in de winter. De halfverharding moet dan ook plaatselijk worden hersteld.

In het najaar worden de bladeren van de paden met een bladblazer verwijderd om te voorkomen dat er in de loop van de jaren een modderige laag ontstaat. Het vrijmaken van de paden van blad in de winter is alleen nodig op de hoofdpaden. Op de andere paden kan het bladblazen achterwege blijven.

Momenteel wordt bij het bladblazen het blad teruggeblazen het bos in. Om te voorkomen, dat de bladeren snel weer terugwaaien het pad op worden ze ver het bos in geblazen. Dat heeft tot gevolg, dat de paden steeds breder dreigen te worden. Op sommige plaatsen wordt ook achter de laanbomen blad geblazen.

Dit roept weerstand op bij een deel van de gebruikers van het Bloemendaalse bos. Meer maatwerk is gewenst wat betreft het bladblazen in relatie tot het gebruik van de paden in het Bloemendaalse bos.

Voor een goed gebruik van het bos is het nodig een deel van de paden intensiever te onderhouden dan de overige paden.

De intensiever onderhouden paden zijn het hoofdpadenstelsel. Dit moet goed begaanbaar zijn voor alle gebruikers, ook kinderwagens en rolstoelgebruikers. Bij het vaststellen van het hoofdpadenstelsel moet ook rekening worden gehouden met wat een logisch wandelrondje is.

In de uitvoeringsfase moet dit nader worden uitgewerkt in samenspraak met gebruikers van het Bloemendaalse bos.

Het fietspad door deelgebied 1 is ooit illegaal ontstaan, maar wordt nu officieel gebruikt, er staat zelfs een bordje fietspad bij. Als er voor gekozen wordt om dit een

officieel fietspad te laten zijn, dan hoort daar een goede doorgang en duidelijke route bij. Door het pad goed vrij te houden van overhangende struiken en een halfverharding aan te brengen wordt duidelijkheid geschapen. Hierdoor zal het fietsen over de andere paden ook afnemen.

Het fietspad door deelgebied 4 is een officieel fietspad, maar wordt niet door een bordje aangegeven. Plaatsing van bordjes "Fietspad" wordt hier aanbevolen. Op termijn moet het asfalt hersteld worden.

De aanleg van een ruiterspad in het Bloemendaalse bos moet onderdeel zijn van het ontwikkelen van een doorlopende ruiterroute in Bloemendaal. Indien dit nader wordt uitgewerkt is een ruiterroute door het Bloemendaalse bos zeker een mogelijkheid. Gedacht wordt aan een route, die vanuit Sandpoort-zuid, via het Bloemendaalse bos, Halve Maantje en de brede grasstrook langs de Midden Duin en Daalseweg aansluit bij het ruiterspad langs de Tetterodeweg/Brouwerskolkweg. Een duidelijk aangegeven ruiterroute voorkomt uitwaaiers van de ruiters. Dit is ongewenst in verband met de paardenpoepproblematiek.

Om het padenstelsel goed te kunnen onderhouden moeten de paden elk jaar worden gecontroleerd op slijtage en op het ontstaan van sluippaden.

4.4. Open plek herstellen

De bestaande open plek (A) in deelgebied 1 is inmiddels erg dichtgegroeid. Het is de enige open plek in het bos en moet daarom hersteld worden. Herstellen betekent in dit geval de opslag van struiken en bomen verwijderen en inzaaien met grasmengsel. Hierdoor zal de lindehof, die er naast ligt beter tot zijn recht komen.

De open plek is groot genoeg om een decoratieve solitaire (bij voorkeur inheemse) boom te plaatsen, zoals bijvoorbeeld een rode beuk. Deze contrasteert met het omringende groen.

Een solitaire boom op een open plek in het bos benadrukt de landgoedsfeer.

Juist overgangen van open plekken naar bos zijn ecologisch waardevol (aantrekkelijk leefgebied voor kleine zoogdieren en insecten als vlinders en zweefvliegen).

In de randen van open plek, die in de zon liggen (dus noord- en oostkant) kunnen natuurlijke bloemenrijke zomen ontwikkeld worden. Hierdoor krijgt de open plek ook een fraaiere aanblik.

Voor een optimaal gebruik door insecten en kleine zoogdieren moet de bloemenzoom gefaseerd gemaaid worden, zodat ze overlevingskansen hebben, ook in de winter.

4.5. Bijzondere bomen

Met opvallende decoratieve bomen op een in het oog springende plaats wordt de herkenbaarheid en de beleving van een park verhoogt. Gedacht kan worden aan de open plek, maar ook kan gedacht worden aan de rand van het Bloemendaalse bos waar de Zomerzorglaan en de Koepellaan samen komen.

Er staat op die kruising al een solitaire boom, die echter weinig opvallend is. Deze boom wordt binnenkort verwijderd om verkeerstechnische redenen.

Indien de beuken, die nu de bosrand vormen, slecht worden, kunnen er op die plaatsen opvallende bomen geplant worden, zoals Liquidambar, Catalpa e.d.

Behalve aan bijzonder boomsoorten kan ook gedacht worden aan een bijzondere manier van planten van meer algemene bomen. Een goed voorbeeld is de lindehof aan de noordwest kant van de huidige open plek van deelgebied 1. De Linden staan hier in een opmerkelijke halve cirkel geplant, zodat er een soort prieel ontstaat (zie ook foto 3) . Op dit moment is deze plek moeilijk te herkennen, omdat er veel struiken in de buurt groeien en omdat de Linden niet goed onderhouden zijn. Vrijmaken van ondergroei rond de lindehof en snoeien van de rok van de linden zal de lindehof beter doen uitkomen.

4.6. Plaatselijk de ondergroei opknappen, passend bij een landgoed

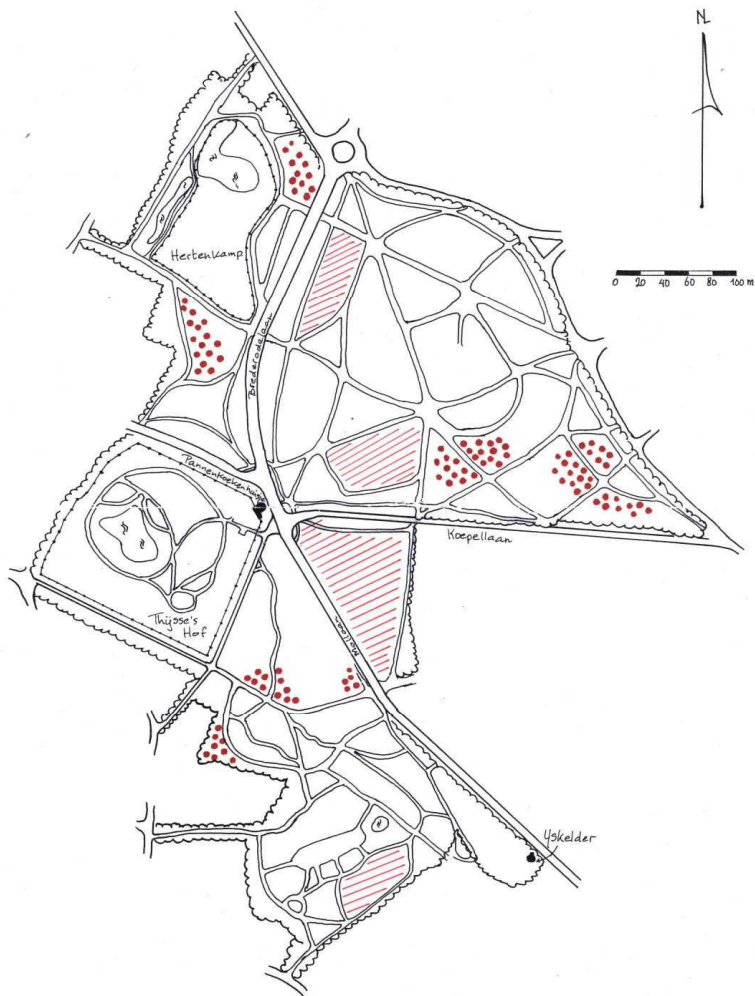
Op veel plaatsen is overmatig veel esdoornopslag. Ten behoeve van het herstel van de sfeer van een landgoedbos is het aan te raden deze esdoornopslag plaatselijk te verwijderen. Hierdoor blijft de variatie in het bos behouden. Dat sluit aan bij de het advies van Alterra (2001). In figuur 6 is aangegeven op welke plaatsen Alterra adviseert de esdoorn te verwijderen en op welke plaatsen esdoorn kan blijven staan. Dit advies wordt overgenomen.

Het betekent enige jaren achtereen plaatselijk esdoornopslag en latere uitlopers afknippen. Tegelijkertijd moeten de zaaddragende (d.w.z. volwassen) esdoorns verwijderd worden, anders blijft de opslag van esdoorn oncontroleerbaar. Door deze schoonmaak van het bos ontstaan vanzelf delen van het bos, die een meer open karakter krijgen. Aanplant in het bos op de opengevallen plaatsen is soms noodzakelijk. Dit moet bij voorkeur worden gedaan met soorten die in dat perceel veel voorkomen. Dat hangt samen met het vergroten van de herkenbaarheid van het bos., waarbij er zo veel mogelijk per perceel een dominante boomsoort wordt. Hierdoor ontstaat meer variatie in bos en wordt de beleving van het bos vergroot (zie punt 7).

In het rapport van Hollandschap over het Bloemendaalse bos staat op blz. 21 een kaartje met informatie over de ouderdom van het bos. Mogelijk kan deze informatie de keuze bij het bosbeheer ondersteunen

Op strategische plaatsen kunnen groepen Hulst, Taxus of Liguster aangeplant worden als ondergroei. Deze soorten kunnen in de schaduw onder de bomen goed groeien en zorgen met hun altijd groene bladeren in de winter voor enige vulling en structuur in het bos.

Op enkele plaatsen is in de 70-er jaren veel Sneeuwbes aangeplant. Waar deze aan de rand van het bos staat kunnen ze verwijderd worden (zie punt 1). Elders kunnen ze vervangen worden door soorten die meer passen in een landgoed (Hulst, Taxus, Meidoorn, Lijsterbes). De bessen van deze soorten zijn weer voedsel voor vogels.

Figuur 6. Aanpak van esdoorn.

(verwijderen esdoorn is aangegeven met stippen, waar esdoorn kan blijven staan is aangegeven met arcering, in de overige percelen is de esdoorn (nog) niet prominent aanwezig).

4.7. Herkenbaarheid bos vergroten.

Op dit moment is het bos erg eenvormig. Dat is niet alleen minder interessant voor de bezoekers van het park, maar ook voor de fauna. Door meer variatie in open en gesloten bos en in boomsoorten ontstaat een waardevoller bos. Door het verwijderen van ongewenste ondergroei ontstaat plaatselijk een meer open bostype.

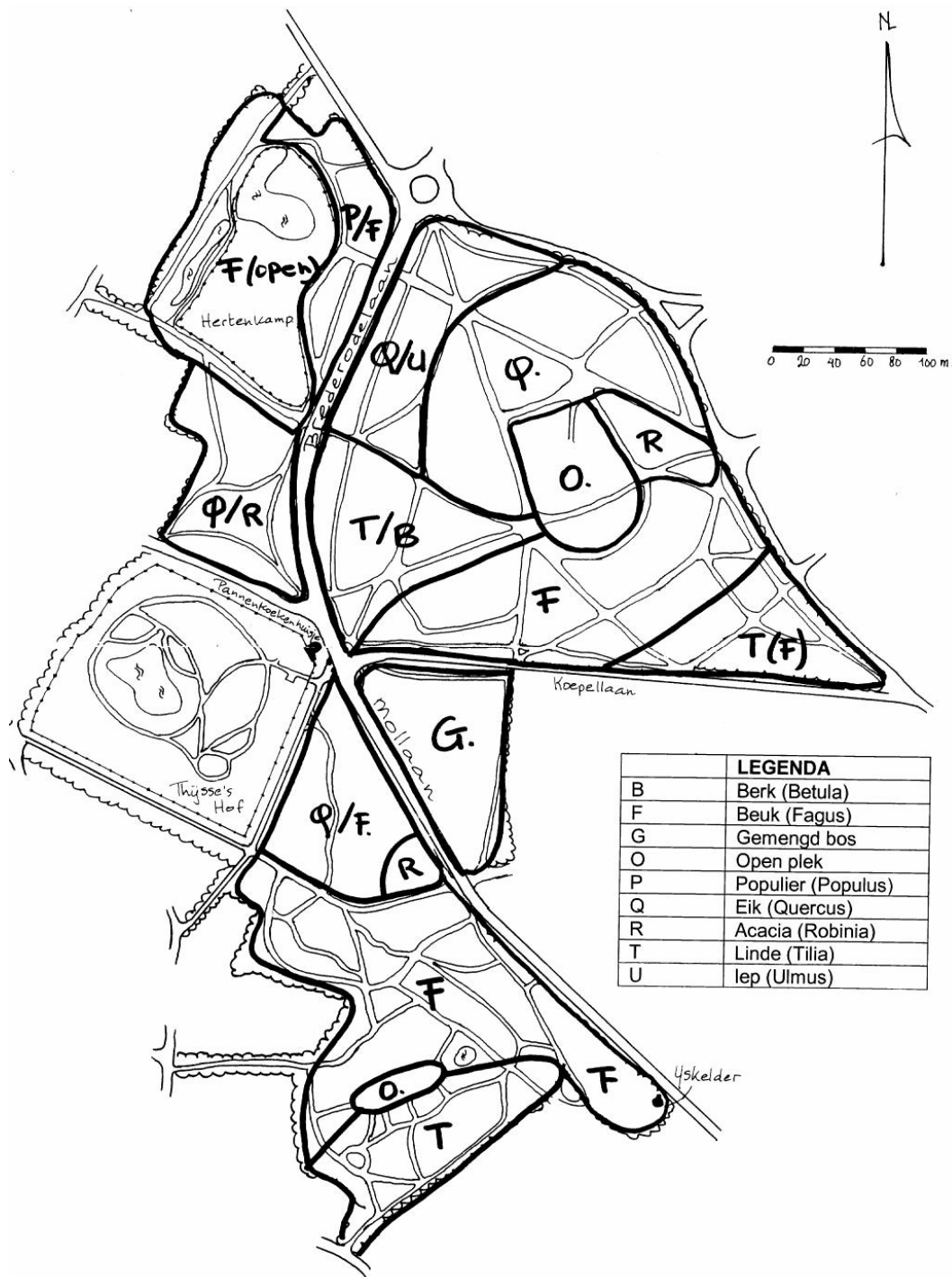
In een aantal percelen is het wenselijk de openheid weer op te vullen met ondergroei van Meidoorn, Hulst, Liguster, Lijsterbes of Taxus. Hierdoor ontstaat in de loop der jaren een gevarieerder bos. Hierbij is het aan te raden om bij herplant verschillende boomsoorten in de verschillende percelen te concentreren (zie ook punt 6). De keuze

voor de boomsoort per perceel is gebaseerd op de boskaart van de Heidemij uit 1976.

Bij herplant moeten uitgegaan worden van de aanwezige inheemse soorten, zoals Eik, Linde, Iep, Beuk e.d.

In dit kader is het aan te bevelen om het enige aanwezige perceel met Robinia te accentueren. Dat betekent andere boomsoorten uit dat perceel verwijderen. Hierdoor worden de Robinia's beter zichtbaar en wordt het een herkenbaar deel van het bos. Indien nodig kan dit perceel aangevuld worden met aanplant van Robinia.

In figuur 7 staan de te ontwikkelen bostypen weergegeven.

Figuur 7. Te ontwikkelen bostype met dominante boomsoort

4.8 .Bosvernieuwing.

Anders dan de laatste tijd gebruikelijk was, is het aan te raden bij een bos van deze leeftijd regelmatig onderhoud te plegen. Zonder regelmatig onderhoud ontstaat achterstallig onderhoud, zoals nu zichtbaar is. Bovendien is het begeleiden van verjonging bij een bos van deze leeftijd (vrij oud) van groot belang. Anders valt de bosstructuur plotseling weg en worden de kosten van het herstel wel erg hoog.

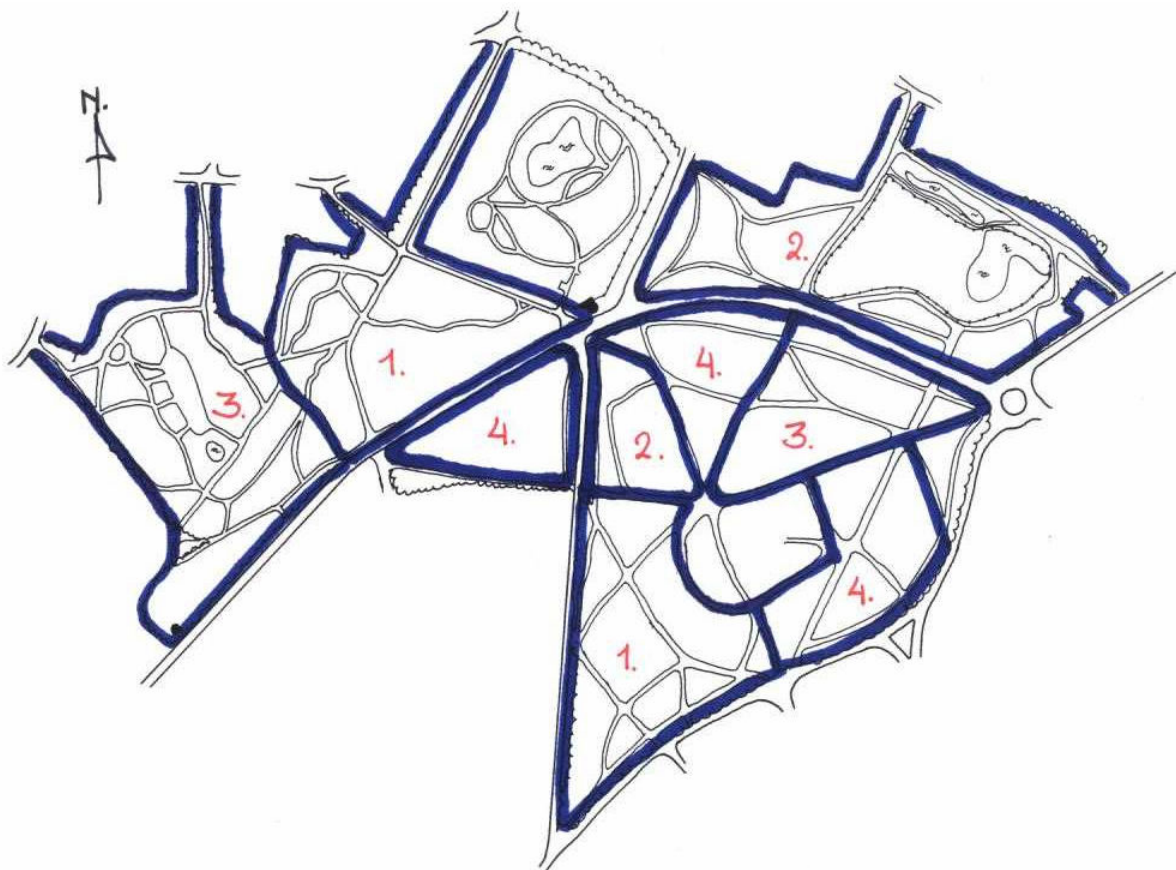
Voor bosvernieuwing is het noodzakelijk om het bos regelmatig te onderhouden. Dat betekent dus ook: niet afhankelijk van de vorstdagen, maar enkele weken per jaar in de winterperiode inplannen om een deel van het Bloemendaalse bos te onderhouden.

Er wordt gestreefd naar een zo natuurlijk mogelijk bosonderhoud. Dat betekent gebruik maken van inheemse en aanwezige soorten. Momenteel worden alleen de takken achtergelaten in het bos, indien vellen van een boom noodzakelijk is. Bij een meer natuurlijk bosonderhoud worden ook stammen in het bos achter gelaten.

Door gefaseerd (steeds een deel) bospercelen in het Bloemendaalse bos te dunnen en aan te planten met de gewenste boomsoorten (zie punt 7) kan de bosvernieuwing op gang komen.

Fasering heeft een aantal voordelen:

- Met fasering ontstaat ook een gevarieerde bosopbouw wat betreft leeftijd.
- De kosten voor het onderhoud worden gespreid
- Fasering van het bosonderhoud geeft de natuur de kans goed te overleven (er kan immers geschuild worden in delen waar niet gewerkt wordt).

Figuur 8. Gefaseerd bosonderhoud.

Fasering vereist ook planning. Dat betekent jaarlijks in elk jaar een ander deel van het bos onderhouden (dunnen en nieuwe aanplant). Zie figuur 8, waarbij het

aangegeven cijfer staat voor onderhoud in jaar x. (bijvoorbeeld: 1 staat voor 2008, 2 voor 2009, 3 voor 2010 en 4 voor 2011).

Begonnen kan worden in het meest oostelijke deel van deelgebied 1. Daar is door de laatste herfststormen veel schade en zijn al vele open plekken in het bos ontstaan.

4.9 Onderhoud poel.

In deelgebied 3, nabij de Rijk ligt een poel onder de bomen. Door bladval is de poel dichtgeslibd. Deze moet weer schoongemaakt worden, zodat er weer water zichtbaar is. Dit schoonmaken wordt bij voorkeur gefaseerd uitgevoerd, zodat de aanwezige dieren kunnen overleven. Steeds om het jaar de helft schonen van bladval voldoet.

4.10 Samenhang met het Kopje van Bloemendaal verbeteren

Het Bloemendaalse bos is voor een bepaald publiek aantrekkelijk:

- Omwonenden met een hond of wandelwagen/kinderen.
- Fietser met kleine kinderen (hertenkamp).
- Vast publiek voor het Thijsse's Hof.

Voor andere bezoekers is het Bloemendaalse bos minder interessant, omdat het als te klein wordt ervaren.

De samenhang tussen het Bloemendaalse bos en het Kopje, mede in relatie tot de er tussenliggende villawijk is velen onbekend. Dat is jammer, want in samenhang met het Kopje van Bloemendaal, de mooie villawijk en de diverse horecagelegenheden is het Bloemendaalse bos voor een breder publiek een bezoek waard. Deze elementen zijn samen onderdeel van het beschermd dorpsgezicht en vormen een landschappelijke eenheid.

Door een duidelijk aangegeven wandelroute kan deze samenhang verbeterd worden. Ook kan aansluiting gezocht worden met de fietsroute "Rondje Haarlem". Dit voorstel is ook besproken in het rapport het "Wilhelminapark en Kopje van Bloemendaal".

4.11 Onderhoud banken en afvalbakken

Een kapotte of verkeerd geplaatste bank of afvalbak maakt een onverzorgde indruk. De beste plaats van een bank kan ook in de loop van de jaren veranderen. De plaatsing van de banken en afvalbakken is op dit moment nog niet voor het hele Bloemendaalse bos bekeken. Eerst moet nu een inventarisatie worden gemaakt. Daarna kunnen de banken en afvalbakken worden verwijderd of verplaatst. Tevens kunnen dan de afvalbakken zonder deksel vervangen worden door een type met deksel, zodat de vogels niet meer het afval uit de bakken kunnen halen. De criteria voor de plaats van banken en afvalbakken staat beschreven in het Algemene deel.

BIJLAGE 1

PLANTENSOORTEN BLOEMENDAALSE BOS

87 soorten

<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>
Acacia	Robinia pseudo-acasia
Akkerdistel	Cirsium arvense
Akkerkool	Lapsana communis
Alpenbes	Ribes alpinum
Bereklaauw	Heracleum sphondylium
Beuk	Fagus sylvatica
Bijvoet	Artemisia vulgare
Bitterzoet	Solanum dulcamara
Bochtige smele	Deschamsia flexuosa
Bonte gele dovenetel	Lamium galeobdolon ssp. galeobdolon var. Florentinum
Bosandoorn	Stachys sylvatica
Bosgierstgras	Millium effusum
Bosrank	Clematis vit-alba
Brandnetel	Urtica dioica
Dagkoekoeksbloem	Silene dioica
Dauwbraam	Rubus caesius
Duizendblad	Achillea millefolia
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna
Es	Fraxinus exelsior
Esdoorn	Acer pseudoplatanus
Fluitekruid	Anthriscus sylvatica
Gele waterkers	Rorippa amphibia
Gewone engelwortel	Angelica sylvestris
Gewone helmbloem	Scrophularia nodosa
Gewone klis	Arctium pubens
Gewone lijsterbes	Sorbus aucuparia
Gewone raket	Sysimbruim officinale
Gewoon nagelkruid	Geum urbanum
Groot hoefblad	Petasites hybridus
Grote/Middelste teunisbloem	Oenothera erythrosepala x biennis
Guldenroede	Solidago spec.
Harig wilgenroosje	Epilobium hirsutum
Hennepnetel	Galeopsis segetum
Herfstleeuwentand	Leontodon autumnalis
Hertshooi	Hypericum perforatum
Hondsdrif	Glechoma hederaceae
Hop	Humulus lupulus
Hulst	Ilex aquifolium
Jacobskruiskruid	Senecio jacobea
Kardinaalsmuts	Euonymus europaeum
Klein hoefblad	Tussilago farfara

Klein springzaad	<i>Impatiens parviflora</i>
Kleinbloemig wilgenroosje	<i>Epilobium parviflora</i>
Klimop	<i>Hedera helix</i>
Koninginnekruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>
Kropaar	<i>Dactylus glomerata</i>
Kruipend struisgras	<i>Agrostis stolonifera</i>
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>
Kruizuring	<i>Rumex crispus</i>
Kweek	<i>Elymus repens</i>
Linde	<i>Tilia spec.</i>
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>
Melkdistel	<i>Sonchus arvensis</i>
Middelste helmkruid	<i>Scrophularia umbrosa ssp. neesii</i>
Muskuskaasjeskruid	<i>Malva moschata</i>
Muursla	<i>Mycelis muralis</i>
Paardebloem	<i>Taraxacum officinalis</i>
Paardekastanje	<i>Aesculus hippocastanum</i>
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>
Ratelpopulier	<i>Populus tremula</i>
Reuzenzwenkgras	<i>Festuca gigantea</i>
Robbertskruid	<i>Geranium robertianum</i>
Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>
Rudbeckia	<i>Rudbeckia spec.</i>
Schaduwgras	<i>Poa nemoralis</i>
Smalle stekelvaren	<i>Dryopteris carthusiana</i>
Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>
Sneeuwbes	<i>Symphoricarpus albus</i>
Spaanse aak	<i>Acer campestre</i>
Stinkende gouwe	<i>Chelidonium majus</i>
Straatgras	<i>Poa annua</i>
Timotheegras	<i>Phleum pratense ssp. pratense</i>
Varkensgras	<i>Polygonum aviculare</i>
Veenwortel	<i>Polygonum amphibium</i>
Veldbeemdgras	<i>Poa pratense</i>
Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>
Venijnboom	<i>Taxus baccata</i>
Vlier	<i>Sambucus nigra</i>
Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>
Weegbree	<i>Plantago media</i>
Wilde liguster	<i>Ligustrum vulgare</i>
Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>
Zachte ooievaarsbek	<i>Geranium mollis</i>
Zandraket	<i>Arabidopsis thaliana</i>
Zevenblad	<i>Aegopodium podagraria</i>
Zomereik	<i>Quercus robur</i>

Zomprus	Juncus articulatis
Zwaluwtong	Polygonum convolvulus
Zwarte den	Pinus nigra nigra
Zwarte els	Alnus glutinosa

Vroege bloeiers (stinzeflora) Bloemendaalse bos

<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>
Bloedooievaarsbek	Rumex sanguinea
Bosanemoon	Anemone nemerosa
Drienerfmuur	Moehrinchia trinerva
Gevlekte aronskelk	Arum maculatum
Liebevrouwebedstroo	Galium odoratum
Moeslook	Allium oleraceum
Sneeuwkllokje	Galanthus nivalus
Vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
Voorjaarshelmbloem	Corydalis solida
Voorjaarszonnebloem	Doronicum pardalianchus